

NYHETER

Coronapandemin.

Dansk rapport: Grannländer bytte strategi – men inte Sverige

När pandemin drabbade norra Europa var de danska, norska och tyska regeringarna aktiva och lade snabbt om sina länders strategier för att försöka stoppa smittan.

Sveriges regering tog färre initiativ och följde i stället Folkhälsomyndighetens förutbestämda strategi.

● Det är några av slutsatserna i en färsk rapport beställd av Folketinget, den danska riksdagen.

– Den svenska regeringen har inte tagit initiativ på samma sätt som de norska, tyska och danska regeringarna, säger professor Jørgen Grønnegård Christensen till DN.

Han har varit ordförande för expertgruppen som skrivit rapporten.

”Erfarenheterna från Sverige avviker tydligt från de tre andra länderna”, slås det fast i rapporten som granskat agerandet under första halvåret 2020.

Sverige fick då flerfall högre andel av sjukhusinläggningar och avlidna i covid-19 än grannländerna (se grafik), konstaterar rapporten som jämför ländernas beslut och åtgärder.

Det är framför allt på tre områden som Sverige avviker. Det gäller regeringens agerande, strategin mot covid samt myndigheternas roll och agerande.

● Regeringarnas agerande

Rapporten avslöjar hur den danska statsministerns stab tidigt, omkring den 11 februari, ifrågasatte myndigheternas lugnande besked om låg risk för smittspridning.

– Det danska statsministeriet spelar tidigt en central roll i beslutsprocessen i Danmark. Den centrala rollen behåller man hela perioden. Det norska agerandet liknar i mycket det danska i det politiska engagemanget. Det gäller också förhållandena i Tyskland, säger Jørgen Grønnegård Christensen.

Agerandet i de tre länderna står i kontrast mot det i Sverige: ”Intryck-

et är att statsepidemiolog Anders Tegnell, som är avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, i hög grad drar upp linjen inför den svenska offentligheten, medan regeringen i högre grad håller sig i bakgrunden.”

– Det är ett politiskt ställningstagande i Sverige att man accepterar de värderingar som kommer från Folkhälsomyndigheten, säger Jørgen Grønnegård Christensen.

Norge och Danmark har ministerstyre och ministrarna har därmed större möjlighet att påverka än i Sverige?

– Det är en överdriven föreställning att det skiljer så mycket. Ministerstyret i Danmark och Norge kan inte förklara Sveriges avvikande kurs. Man hade också i Sverige kunnat välja en politiskt dikterad kurs. Men man valde att inte göra det, svarar Jørgen Grønnegård Christensen som är professor i statskunskap.

● Strategierna mot covid

Alla fyra ländernas smittskyddsmyndigheter hade likartade beredningsplaner för ett större utbrott av influensa. I början följer alla länderna planerna och myndigheterna utfärdar rekommendationer. Men detta ”är en pandemi med okänd karaktär och omfattning” och från den 11 mars agerar ländernas regeringar:

”I Danmark, Norge, och Tyskland skiftar man snabbt strategi så att ålägganden och förbud blir de bärande elementen i strategin. Sverige håller genom hela perioden fast vid den strategi som är baserad på färre ingrepp och information till medborgarna”, skriver utredningen.

Grannländerna gick ifrån sina planerade strategier, medan Sverige höll fast vid sin?

– Ja, Sverige opererar inom den gamla planen, trots att man står inför ett annat fenomen, svarar Jørgen Grønnegård Christensen.

De andra ländernas regeringar ”valde en aktiv politik för att besegra covid-19”. Medan Sverige ”snarare försökte dämpa de sociala och

Fakta. Danska utredningen

● Folketinget utsåg i juni fem professorer inom statskunskap, medicin, juridik och ekonomi att granska hur pandemin har hanterats av Danmark, samt jämföra med Tysklands, Norges och Sveriges agerande första halvåret 2020.

● Rapporten ”Hånteringen af covid-19 i föråret 2020” lades fram i fredags och är på 595 sidor.

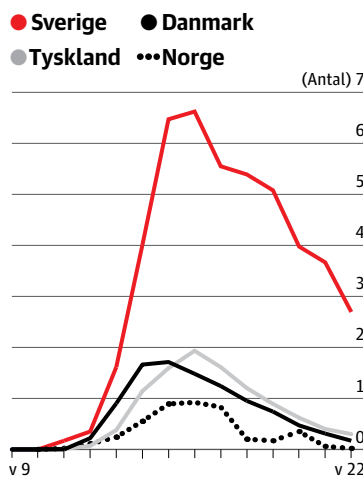
● Arbetet har skett med stöd av personal från Folketinget och fristående forskare.

● Expertgruppen har haft fri tillgång till den danska regeringens och myndigheternas dokument och mejl. För de övriga länderna bygger slutsatserna på offentliga uppgifter.

Långt fler dödsfall i Sverige än i grannländerna

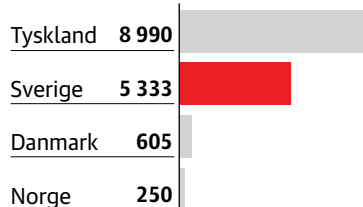
Antal nya dödsfall i covid-19 per vecka per 100 000 invånare första halvåret 2020.

Källa: Folketinget/Our world in data.

Totalt antal avlidna i covid-19 per den 30 juni 2020

Källa: DN, Johns Hopkins CSSE.

ekonomiska konsekvenserna av pandemin än att kontrollera den”, enligt utredningen.

Den svenska strategin ”var väsensskild från de tre andra länderna”. Men trots att Sverige införde färre restriktioner drabbades vi ekonomiskt och socialt i samma omfattning som de övriga tre länderna, enligt utredningsgruppen.

● Myndigheternas roll

Sverige lade 2014 ner Statens smittskyddsmyndighet, Folkhälsoinstitutet och delar av Socialstyrelsen och bildade den nya myndigheten Folkhälsomyndigheten.

De andra tre länderna har däremot behållit åtskillnaden mellan forskning och administration genom separata myndigheter. Dessutom har grannländerna tidigt utnyttjat annan expertis, som vid de stora sjukhusen. Därmed har regeringarna fått bred information och råd inför sina beslut.

Sådan pluralism är viktig, enligt rapporten. Att den svenska regeringen och riksdagen har varit så beroende av Folkhälsomyndighetens råd har inte varit bra.

– I det här sammanhanget är det enligt vår uppfattning en nackdel. Man får inte den, i positiv mening, kritiska spänningen mellan två olika sakkunniga instanser som var och en ger råd utifrån sina utgångspunkter, svarar Jørgen Grønnegård Christensen.

I rapporten påpekas hur svenska Folkhälsomyndighetens strategi om frivillighet och personligt ansvar under våren accepterades av regeringen och alla partierna i riksdagen.

– Vid den tidpunkten kom inte andra, konkurrerande, värderingar in till beslutfattarna, säger Jørgen Grønnegård Christensen.

Socialminister Lena Hallengren (S) har ännu inte läst rapporten och avböjde på onsdagen att kommentera innehållet.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

MSB:s utredning.

”Bristande brandskydd i Polarbröds bageri”

Polarbröds bageri i Älvsbyn slukades i en brand i slutet av augusti förra året. Nu presenterar MSB en olycksundersökning som bland annat pekar på bristande brandskydd och avsaknad av sprinklers.

– Vi håller inte med om att vi har haft en bristande helhets-syn, säger vd Karin Bodin.

● Branden i Älvsbyn förvandlade stora delar av Polarbröds bageri till aska i slutet av augusti i fjol. Sedan dess har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, startat en egen utredning för att hitta orsaken och kartlägga brandskyddet.

Med hjälp av undersökningen hoppas MSB kunna förhindra liknande bränder i framtiden.

– Det var en omfattande brand som var viktig att utreda så att flera kan lära sig av händelsen, säger Ulf Bergholm, utredare på MSB, i ett pressmeddelande.

Enligt undersökningen som publicerades på onsdagen finns det flera orsaker till den omfattande branden. Brandskyddet brast, bland annat saknades sprinklers, vilket gällande lagstiftning kräver.

”Bageriet har byggts till i etapper under många år och det ledde till slut till att lokalen var en enda stor brandcell på 9 000 kvadratmeter. Enligt gällande bygglagstiftning ska brandsektioner som är större än 5 000 kvadratmeter ha sprinkler”, skriver myndigheten på sin hemsida.

Polarbröds koncern-vd Karin Bodin säger att de tar till sig av undersökningen och att rapporten är viktig för företagets utveckling framåt. Men hon håller inte med om bedömningen att Polarbröd haft en bristande helhets-syn på brandskyddet.

– Vi har haft en kontinuerlig dialog med bland annat brandskyddsmyndigheten vid alla ombyggnationer. De beslut vi har tagit tillsammans med våra parter har inte brutit mot lagen. Vi hade ett helautomatiskt brandlarm och godkända brandskyddsrutiner. Vårt brandskydd var till och med högre än lagkravet, säger hon.

Varför fanns det inga sprinklers?

– Vi valde helt enkelt att lösa brandskyddet på andra sätt och gjorde den bedömningen tillsammans med flera parter. Men det är klart att vi förstår att brandskyddet var otillräckligt nu i efterhand. Vi hade aldrig kunnat tro att det här skulle ske och det är lätt att vara efterklok, säger Karin Bodin.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Foto: Barzan Dello

Människor – inte dörrhandtag – för smittan vidare

Den allra största smittspridningen av coronaviruset sker genom luften, inte på grund av kontaminerade dörrhandtag eller bussäten. Därmed inte sagt att en god handhygien inte är att föredra.

● I början av pandemin hittade forskarna rester av det nya coronaviruset nästan överallt. På dörrhandtag, på ansiktsmasker och bussäten, i sjukhussängar och på sedlar.

I april kom en studie som visade att, jo, coronaviruset kan överleva i flera dagar på olika ytor. De aktu-

ella virusmängderna kunde också infektera celler som hade odlats i ett laboratorium. På hårda ytor, som plast och rostfritt stål, var överlevnadstiden sex dagar, på sedlar tre dagar och på ansiktsskydd hela sju dagar. Rubrikerna gick varma, och därefter kom en studie som visade att viruset kan leva i upp till fyra dagar på huden.

Sedan dess har ett stort fokus och stora belopp lagts på desinficering, det vill säga rengöring av allt från hela gator och torg, som i en del länder, till arbetsytor och bussäten.

Nu, däremot, har forskarna blivit alltmer övertygade om att den största smittspridningen sker genom luften, genom de små droppar eller aerosoler som bildas när vi andas, skrattar eller sjunger och att risken för så kallad kontaktsmitta är förhållandevis liten. Det visar en genomgång av det aktuella kunskapsläget i tidskriften Nature.

Att man hittar rester av viruset

Virusrester fastnar på handtag, men gör dig inte sjuk.

Foto: TT

lite överallt är inte så konstigt, men det är oftast inte sådana rester man blir sjuk av.

– De här resterna går att jämföra med virusets (döda) kropp. De är inte infektiösa, säger Emanuel Goldman, mikrobiolog vid Rutgers New Jersey Medical School i USA, till tidskriften.

Om studierna från förra våren, som visade att virusrester från ytor kan infektera celler, säger han:

– Det var studier som utgick från enorma virusmängder, inga som man skulle stöta på ute i det verkliga livet. TT